

IJsselmeergebied: deltabeslissing, voorkeursstrategie en bestuurlijk proces

Deltaprogramma IJsselmeergebied

Het IJsselmeergebied bruist. Het is een bijzonder gebied, waar het goed wonen, werken en recreëren is. En waar mensen, ondanks culturele en historische verschillen, elkaar langs en op de meren hebben weten te vinden. We willen dat zo houden, ook als onze kinderen groot zijn.

Klimaatverandering en zeespiegelstijging dreigen roet in het eten te gooien. Daarom hebben we in het IJsselmeergebied samen gezocht naar mogelijke oplossingen. We hebben keuzes gemaakt en een strategie ontwikkeld, voor nu en voor later. Een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied, dat is onze ambitie. De gemaakte keuzes staan in de Deltabeslissing IJsselmeergebied. De strategie laat zien hoe we die keuzes in het gebied gaan uitwerken en hoe de deelnemende partijen hun ambities gaan realiseren. Samenwerking is daarbij essentieel. Het opschrijven en vastleggen van de deltabeslissing en voorkeursstrategie is niet het einde van het Deltaprogramma, maar de start van een nieuwe fase. Dan begint het pas het echt!

Opgaven

Binnen het IJsselmeergebied hebben we opgaven voor zowel de veiligheid rond water als voor de voorziening van zoetwater.

Momenteel voeren we overtollig water uit het IJsselmeer af door het te spuien op de Waddenzee. Door de stijgende zeespiegel wordt dat op de langere termijn echter moeilijker. De kans op (te) hoge waterstanden op het IJsselmeer – en dus op overstromingen – neemt daardoor toe. De gevolgen van een mogelijke overstroming zijn de afgelopen decennia toegenomen. Niet alleen is de bevolking in het gebied toegenomen, maar ook heeft het IJsselmeergebied een grote economische ontwikkeling doorgemaakt, waardoor er veel meer economische belangen te verdedigen zijn. Door de klimaatverandering kan er minder zoetwater beschikbaar komen in het IJsselmeergebied. Er verdampst meer water, terwijl de aanvoer via de IJssel mogelijk afneemt. Tegelijkertijd neemt de vraag naar zoet water toe als gevolg van economische ontwikkelingen en verzilting en neemt de kans op langdurige droogteperiodes toe.

Deltabeslissing IJsselmeergebied

De Deltabeslissing IJsselmeergebied bestaat in hoofdlijnen uit drie delen:

1. Het peil in het IJsselmeer stijgt niet mee met de stijgende zeespiegel, of op de langere termijn – indien noodzakelijk – zo beperkt mogelijk;
2. Om voldoende zoetwater te blijven houden, beperken we de watervraag en vergroten we het wateraanbod (zoetwatervoorraad);
3. We flexibiliseren het peilbeheer, binnen de veiligheidsmarges en wensen voor zoetwater.

Peil in het IJsselmeer

Het gemiddeld winterpeil in het IJsselmeer blijft tot 2050 ongeveer gelijk aan wat het nu is. Dat kan doordat we de spuicapaciteit op de Afsluitdijk aanvullen met pompen. Deze zijn gereed in 2021. Met de pompen kunnen we ook voorkomen dat piekstanden toenemen en kunnen we zo veel mogelijk gebruik blijven maken van de voordelen van het goedkopere en effectievere spuien. Hiervoor geldt het motto 'spuien als het kan, pompen als het moet'. Zonodig wordt aanvullende pompcapaciteit bijgebouwd.

We beslissen op dit moment nog niet of het gemiddeld winterpeil na 2050 wel of niet beperkt gaat meestijgen met de zeespiegelstijging. Daarvoor weten we namelijk nog niet genoeg. In 2050 moeten de huidige spuumiddelen in de Afsluitdijk worden vervangen. In aanloop daar naartoe, onderzoeken we wat op dat moment de slimste combinatie van spuien en pompen is. Dit gebeurt

op basis van een studie naar de samenhang tussen het waterbeheer in het hoofdsysteem en de regionale systemen. Het peil in het IJsselmeer stijgt na 2050 niet mee met stijgende zeespiegel, of indien noodzakelijk, zo beperkt mogelijk. Deze mogelijkheid leggen we vast in het Nationaal Waterplan en regionale ruimtelijke plannen. Ook wordt inzichtelijk gemaakt wat dit betekent voor ruimtelijke reserveringen.

Vraag en aanbod

We willen voor voldoende zoetwater zorgen. We nemen daarom drie samenhangende maatregelen:

- a) de zoetwatervoorraad in het hoofdsysteem vergroten,
- b) de watervraag in het regionaal watersysteem beperken en
- c) gebruikers stimuleren om water te besparen.

Het IJsselmeer en de aangrenzende meren bevatten veel zoetwater. Alleen de bovenste laag daarvan is te gebruiken. Er komt meer zoetwater beschikbaar als we die laag vergroten tot 20 centimeter. Bij de herinrichting van buitendijkse gebieden en bij het versterken van vooroevers kan nu al rekening gehouden worden met een mogelijke verdere vergroting van die laag in toekomstige zomers.

Een samenhangende aanpak voorkomt dat in de toekomst grote peilstijgingen nodig zijn om de zoetwateropgave te ondervangen. (foto: Theo Bos)

Na 2050 komen mogelijk alternatieven in beeld als we de zoetwatervoorraad in het IJsselmeer verder willen vergroten. Dat hangt af van de klimaatontwikkeling en de vraag naar zoetwater. Als er weinig water via de Rijn naar Nederland stroomt, kan bijvoorbeeld tijdelijk in het voorjaar of de zomer een groter deel daarvan over de IJssel naar het IJsselmeer stromen. Ook het accepteren van schade door watertekorten kan een alternatief zijn. Een samenhangende aanpak voorkomt dat in de toekomst grote peilstijgingen nodig zijn om de zoetwateropgave te ondervangen.

Flexibiliteit

Iedere peilwijziging in het IJsselmeergebied heeft direct gevolgen voor een of meerdere functies in of om het gebied. Met flexibel peilbeheer kunnen we ervoor zorgen dat – over een langere periode bezien – iedere functie voordeel heeft van een peilwijziging. Met pompen op de Afsluitdijk heeft Rijkswaterstaat nieuwe mogelijkheden in handen, om het peil in het IJsselmeergebied te beheren. Zo kan in het vroege voorjaar een zoetwatervoorraad opgebouwd worden als de omstandigheden daarom vragen: dat hoeft overigens niet ieder jaar het geval te zijn. Efficiënt gebruik van de pompen vraagt om een zekere mate van flexibel peilbeheer.

Flexibel peilbeheer werkt met bandbreedtes voor het zomer- en het winterpeil, waartussen deze peilen ongeveer kunnen bewegen. Dit laat onverlet dat de waterstanden ook buiten deze bandbreedtes kunnen komen. Rijkswaterstaat en de waterschappen maken duidelijke afspraken over het beheer. Vijf randvoorwaarden daarbij zijn:

1. Het beheer is uitvoerbaar;
2. Er ontstaat geen extra opgave voor de waterveiligheid;
3. Meerjarig bezien draagt het flexibel peilbeheer bij aan een robuust ecosysteem;

4. Het Markermeer moet overtollig water uit het Noordzeekanaal kunnen blijven opvangen;
5. De voordelen van spuien worden zoveel mogelijk benut.

De eerste stap in het flexibiliseren van het peilbeheer (zie hieronder) kan gezet worden zonder ingrijpende gevolgen voor bestaande functies en de infrastructuur. Wel zullen uit voorzorg maatregelen moeten worden genomen, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de erosie van de buitendijkse natuur aan de Friese kust wordt versterkt.

Voorkeursstrategie IJsselmeergebied

De strategie voor het IJsselmeergebied laat zien hoe de samenwerkingspartners in het gebied de Deltabeslissing IJsselmeergebied gaan uitvoeren en hoe zij dit koppelen aan hun eigen regionale en lokale ambities. Daarbij is er ruimte om in te kunnen spelen op een onzekere toekomst. De uitvoering van de strategie vraagt om duidelijke afspraken en soms nieuwe vormen van bestuurlijke samenwerking.

Een veilig IJsselmeergebied

De hoogte van het winterpeil is belangrijk voor de waterveiligheid in het IJsselmeergebied. We blijven daarom overtollig water uit het IJsselmeer afvoeren naar de Waddenzee. Dat doen we door te spuien, want dat is goedkoop en het meest efficiënt. Als de zeespiegel of het weer spuien niet toelaat, zetten we pompen in. De eerste pompen zijn in 2021 gereed. In een nieuw peilbesluit leggen we vast wanneer we spuien of pompen. Met de combinatie van spuien en pompen kunnen we in ieder geval tot 2050 het huidige gemiddelde winterpeil op het IJsselmeer gelijk houden.

Als we zo lang mogelijk de voordelen van spuien willen benutten, kan het peil na 2050, indien noodzakelijk, zo beperkt mogelijk meestijgen met de stijgende zeespiegel. Een besluit daarover kan het beste worden genomen op basis van een integrale studie naar het vervangen van de spuicomplexen in de Afsluitdijk. Deze studie start omstreeks 2030: het vervangen gebeurt rond 2050. Deze stijging is dan alleen in het IJsselmeer en niet in de andere meren.

Het nieuwe landelijke veiligheidsbeleid garandeert alle bewoners achter dijken in Nederland een *basisveiligheid*. Op plekken waar bij een dijkdoorbraak grote maatschappelijke ontwrichting (grote aantallen slachtoffers of grote economische schade) kan ontstaan, investeren we extra in de veiligheid. De komende tijd werken we uit waar we nog maatregelen moeten nemen voor de basisveiligheid en om maatschappelijke ontwrichting te voorkomen.

In het IJsselmeergebied beperken we de risico's van overstromingen vooral met dijken. Dit betekent een continue opgave voor onderhoud en beheer. Op sommige plaatsten kunnen we de waterveiligheid optimaliseren door een combinatie van preventie (dijken), ruimtelijke inrichting en rampenbestrijding. Welke plekken dit zijn en welke combinaties mogelijk zijn, onderzoeken we.

Het nieuwe veiligheidsbeleid garandeert alle bewoners achter dijken in Nederland een basisveiligheid. (foto: Theo Bos)

En een veerkrachtig IJsselmeergebied

Het peilbeheer en de inrichting van het IJsselmeergebied zijn nauw verbonden. Hierdoor kan het gebied klimaatveranderingen niet goed aan. De strategie voorziet in een flexibeler peilbeheer op de meren en een bijpassende inrichting van de ruimte.

We zetten in op een samenhangende aanpak van hoofdwatersysteem, regionaal watersysteem en gebruikers om de opgaven voor zoetwater aan te pakken. We pakken het zo aan dat we steeds opnieuw stappen kunnen zetten, als de ontwikkelingen daarom vragen. Als eerste stap creëren we met flexibel peilbeheer een bruikbare zoetwatervoorraad van 20 centimeter in het hoofdsysteem: we vergroten het aanbod. Tegelijkertijd wordt begonnen met het optimaliseren van de regionale watersystemen, wat de vraag naar water uit het hoofdsysteem beperkt. Daarnaast stimuleren we gebruikers om water te besparen. Deze combinatie van maatregelen geeft voldoende veerkracht tot 2050. Zelfs in een extreem droog jaar is er zo nog voldoende water voor de essentiële functies. Het flexibel peilbeheer in het hoofdwatersysteem leggen we vast in een nieuw peilbesluit. Na 2050 zetten we de samenhangende aanpak voort.

Uitvoering

Als de deltabeslissing voor het IJsselmeergebied is vastgesteld, zijn we er nog niet. Sterker nog, dan begint het pas. We hebben de afgelopen jaren een goede manier gevonden om samen te werken en zo willen we verder gaan. We hebben elkaar namelijk ook nodig om de deltabeslissing en de strategie uit te voeren. Door samen te werken kunnen we de regionale en lokale ambities, ontwikkelingen en projecten tot stand brengen. We stellen daarom een bestuursovereenkomst met een bijbehorend uitvoeringsplan op voor de toekomst van het gebied. Alle partijen worden of zijn al benaderd met de vraag welke bijdrage zij kunnen en willen leveren.

Bestuurlijk proces

Alle betrokken portefeuliehouders uit het IJsselmeergebied zijn uitgenodigd om de bovenstaande uitkomsten van het Deltaprogramma met hun achterban te bespreken. Hun reacties kunnen ze sturen naar de Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied (BKIJ). Deze bespreekt op 14 maart 2014 de hoofdlijnen die uit de binnengekomen reacties te halen zijn. 21 Mei 2014 organiseert het Deltaprogramma IJsselmeergebied de IJsselMeertop. Hier legt de BKIJ aan bestuurders en maatschappelijke organisaties voor hoe de reacties zijn verwerkt. Ook komt het vervolg op de Deltabeslissing IJsselmeergebied en de strategie voor het IJsselmeergebied na 2014 aan bod. Op de IJsselMeertop hopen we de bestuurlijke intentie te bekrachtigen om gezamenlijk te blijven werken aan een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied.

Vragen

- *Onderschrijft u de deltabeslissing en de voorkeursstrategie voor het IJsselmeergebied, zoals hierboven verwoord?*
- *Onderschrijft u de noodzaak om gezamenlijk met alle betrokken partijen de voorkeursstrategie voor het gebied te implementeren?*
- *Hoe gaat uw organisatie daaraan bijdragen?*

Colofon

Dit is een uitgave van Deltaprogramma IJsselmeergebied
December 2013

www.dpij-infopakket.nl
www.delta-programmaijsselmeergebied.nl